

23. AUGUST 1989–2019 – KOLMKÜMMEND AASTAT BALTI KETIST¹

Balti kett² (läti keeles: *Baltijas ceļš*, „Balti tee“; leedu keeles: *Baltijos kelias*, „Balti tee“) oli 23. augustil 1989 Eestis, Lätis ja Leedus korraldatud ühine poliitiline massimeeleavaldus, mille eesmärgiks oli demonstreerida maailmale Baltimaade vabadustahet ja juhtida tähelepanu NSV Liidu ja Saksamaa vahel poole sajandi eest sõlmitud Molotovi-Ribbentropi paktile, mille salaprotokollid viisid Baltimaade okupeerimise ja annekteerimiseni NSV Liidu poolt. Meeleavaldusest võttis osa ligikaudu 2 miljonit inimest ehk umbes 25% Eesti, Läti ja Leedu tolaeagsest elanikkonnast. Baltimaade rahvad rivistusid üle 600 km pikkuseks Tallinna, Riia ja Vilniust ühendanud katkematuks inimahelaks.³

Balti kett ning sellele eelnenud Balti apell ja Hirvepargi miiting Tallinnas valmistasid oma nõudmiste õigusliku rõhuasetusega ette Eesti Vabariigi taastamise õigusliku järjepidevuse alusel 20. augustil 1991.⁴

Ka allakirjutanu osales Balti ketis, seistes kaaskodanike vahel kätest kinni rivis Tallinnas Toompeal Hirvepargi nurgal Falgi tee, Komandandi tee ja Toompea tänava ristmikul. Meeleolu oli kõigil ülev ja ühendav. Täiesti võhivõõrad inimesed olid äärmiselt sõbralikud ja tuleviku suhtes optimistlikud. Minu vanemad (ema Salme ja isa Arved) sõitsid oma sõpradega ca 50-60 km Tallinnast Riia poole ja seisid seal Balti ketis. Allakirjutanu otsustas Tallinnas osaleda, sest järgmisel päeval oli tal lubadus-kohustus Võrus, Kubija Turismibaasis sealsetele turistidele-puhkajatele (põhiliselt olid nad saabunud Venemaalt ja Ukrainast) vene keeles loenguid Eestist, tema ajaloost (sh nõukogude okupatsioonist jm), inimestest, kultuurist jms pidada.⁵

Keti lõppedes kiirustasin Tallinna bussijaama, et Tallinn-Võru kiirbussiga Võrru sõita ning järgmisel päeval loenguteks valmis olla. Bussisõit oli imeline – paljud inimesed-kaassõitjad, samuti Balti ketis seisnud, olid rõõmsad ja heatahtlikud. Poolel teel hakkas juba hämarduma ning siis oli tore näha, et paljude Tallinn-Tartu-Võru maantee äärde jäävate talude-majapidamiste eluhoonete akendel põlesid küünlad – kindlasti Balti ketti tähistades. See vaatepilt oli väga meeliülendav ja südamlük, tänaseni meelde jäänud! Turismibaasi jõudsin juba pimedas, pärast keskööd. Ilm oli aga endiselt ja jätkuvalt ilus ning soe.

---

¹ allakirjutanu isiklikest läbielamistest ning kogemustest lähtudes inspireeritud ja kirjutatud.

² käesolev artikkel on kirjutatud (ka ajendatud) suurepärase kolleegi professor dr Kostel Gerndorfi mälestuseks, kes lahkus ootamatult meie hulgast 27.06.2019 ja kes saadeti väärrikalt teele 4.07.2019 Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) peahoonest (see joonealune pärineb 12. juulist 2019). Kostel oli ka üks Balti keti organiseerijatest.

³ kasutaud Interneti (Google) materjale.

⁴ Ibid.

⁵ Ettepanek loenguteks tuli Turismibaasi juhtkonnalt, kuna olin varem üliõpilasena seal majanduspraktilal viibinud, samuti loenguid pidanud ning matakainstruktorina ja ekskursiooni-juhina mitmel aastal edukalt töötanud.

Kuna turiste oli palju ja nad vaheldusid (osa inimesi olid kohapeal, osa matkadel, osa ekskursioonidel, osa saabumas), siis oli loenguid ca nädala vältel, ikka 1-2 loengut päevas. Loomulikult sai inimesi ka toimunud Balti ketist informeeritud – olin ju ise nn „elav eksponaat“, kes selles osales.

Kuna selliseid loenguid Kubija Turismibaasis pidasin ma juba mitmendat aastat (ka järgnevatel aastatel), siis oli kuulajate hulgas inimesi, kes kuulasid minu etteastet juba teist või kolmandat korda (nad viibisid meil juba teist-kolmandat suve järjest!). Nad tunnistasid, et meil Eestis toimub pidev poliitiline areng ja asjad liiguvad huvitavalt edasi. Esitati palju küsimusi – kõik said vastused.

Valdavalt võeti loengud ja küsimuste vastused hästi vastu, kuigi turistide seltskonna võiks kolme gruppi jaotada:

- inimesed (kõige suurem grupp), kes suhtusid meie olukorda ja arengutesse igati mõistvalt ja positiivselt (nendega olid pärast loenguid veel eraldi vestlused ja küsimustele vastamised – huvi oli üllatavalt suur!);
- inimesed, kes olid meie sündmuste suhtes ükskõiksed (neid oli piisaval hulgal);
- inimesed (neid oli kõige vähem, kuid nad olid kõige häälekamad!), kes meie asjadesse üpris negatiivselt ja vastaliselt suhtusid. Nende inimeste arvamused ja vastuväited said aga oluliste ajalooliste, kultuuriliste ja majandusfaktidega lahti seletatud ja tagasi lükatud.

Huvitav oli see, et eeskätt meie suundumuste ja eesmärkide pooldajad ning isegi mõned ükskõiksed inimesed olid minu (st Eesti) poolt ja asusid vastaseid ründama, neile vastu rääkima. Seda oli tore pealt kuulata ja jälgida, aeg-ajalt neid täiendades. Oli väga huvitav, isegi pinevalt põnev!

Balti kett oli kindlasti suurepärase ja ajalukku kuuluv sündmus, selles osalemine ja loengute pidamine Võru-Kubijal (neil aastatel ka mujal Eestis) aga allakirjutanule suurepärase isiklik ning positiivne kogemus!

Hommikul, 28. aprillil 2019 ja
12. juulil 2019

Tallinnas, Pirita-Kosel

Peatoimetaja
Matti Raudjärv